

LAPOZGATÁS A CSALÁDI ALBUMBAN

JUHÁSZ ERZSÉBET

Hároméves lehettem, látom, száll a vasaló anyám felé. Ha szóltak: Piri!, egyszeriben megmozdul a fal, himbálódnak a vitrinben a poharak. Kések, kanalak, tányérok röpködnek, röpködnek felém, bele az arcomba. Az a szemem elé emelt vékonyka kis kar és felfelvillanó piros a vibráló szemhéjak vak réseiben. Meg éjszaka, hogy guggolok a sarokban, magam elé tartom a kezem, ütések csípi a fülem, kis meztelen karjaimat. Ne! Ne bántsd! A párnám is csuromvíz, mire fölém hajol anya: Álmodtad, kicsim, csúnya álom, hess! hess! Apát ritkán láttam. *Úton volt.* Hol van úton? Milyen lehet úton lenni? Áll a kocsit szélén valahol messze tőlünk? Az a dolga? Azért kap pénzt? Hogy neki mindig ott kell lennie azon az úton? Ahogy Jézus Krisztusnak a keresztfán? Ahogy Nyáradi bácsinak nagyon öregnek és betegnek kell lennie, hogy pisilni se bírjon felkelni az ágyából?

Nagyapa, kisenana meg én maradtunk otthon a családból. Nagyapa minden reggel:

— Veronkám, hallod te, hogy hancúrozik már az a szatyor a spájzban?

— Ne mondja, apus, már megint?

— Menne a boltba.

— Hát mit akarna hozni?

— Te tudod, gyerekem, mert amit én tudok, az csak egy kis boriska.

— ...

— Veronka!

— Mondja, apus!

— Elvezessem azt a fránya szatyrot a boltba?

— Vezesse, apus! Ha már annyira menne.

— Na gyere, te szerencsétlen!

— Jó reggelt, Laczkovics úr!

— Mondja csak, Laczkovics úr — hajol közel hozzám bizalmasan —, magát is ez a nagy aktatáskája vezeti reggelenként a hivatalba?

Laczkovics úr rámered *Slingár Tónira*. Fehér ing, nyakkendő, télikabát. Évekig az egyetlen ember, akinek télikabátja is volt, nemcsak kabátja, mint akárki közönséges halandónak a környéken. És olyan csillogóra suvikszolt cipője, mintha valami elképzelhetetlenül drága ékszer lett volna, nem is lábbeli. És akkora ádámcsutkája, meg oly lötytyedt nyaka, hogy én azt hittem, inget is csak azért hord, hogy ezt a süppedékeny, gyűrött masszát összefogja. Hát ez a Laczkovics úr rámered *Slingár Tónira*, felrándítja szemöldökét, és szó nélkül továbbhalad. Még egy legyintés is méltóságán aluli lett volna. — Hordja csak békességben! Koporsója bezártáig.

— Ide figyelj, te tücsökhuszár — ültetett maga mellé olykor jelentőségteljes tekintettel a nagyapám. — Nem akarom, hogy váratlanul érjen, hogy majd egyszer felnőtt ember lesz belőled. Elvégre is felelős vagyok érted! Vagy mi a szösz. Nem igaz, Veronkám? Nahát. Mert amíg az ember kicsi, azt se tudja, mi lesz belőle. Ő kicsi, vannak nagyok is. Punktum. Mit tudhatod te, ha én nem szólok, hogy egyszer te is nagy leszel. Igaz, Veronkám? Mit tudhatja ez a gyerek? Hát én szólok, elvégre kötelességem, hogy úgy mondjam. Vagy mi a szösz. Ha majd egyszer felnősz, s komolyan akarsz beszélni velem, szólíts *Slingár Tóninak*. Mert tudd meg, én *Slingár Tóni* vagyok. Hogy precíz legyek: néhai *Slingár Antal* órásmester. Na de ez már oly rég volt, hogy még a cégtáblám is széthordta azóta a szél, hogy a többire már ki se térjek. Szóval, maradt belőlem *Slingár Tóni*. Hát ehhez tartsd magad!

— Jaj, édes Veronkám — nyitott be egy délután feldúltan a nagyapám. — Én olyan, de olyan részeg vagyok!

— Ugyan, apus! Mitől volna maga most részeg?

— Hát... hogy is mondjam teneked... tudod, kislányom, nem vagy már gyerek, keresztülmentél már te is egy s másom...

— ???

- Az Ibolykától, édes gyermekem.
- A Ripcó Ibolyától?
- Ótőle, édes gyermekem.
- Hiszen nem is ismeri! A lánya lehetne, apus!
- ...
- Dehogynem!
- Mióta ismerné már ugyan. Beszélt vele valaha is?
- Amióta észrevettem. Ne gyerekeskedjél már, hát kell ahhoz beszélni?

Este hosszas matatás, tanácstalan téblábolás után megtalálta régi műhelyasztala egy fiókjában a tintatartóját s a tollszárat a régés-rég beleszáradt tollal. Elsárgult levélpapírt tesz maga elé, és betűnként mártogatva a tollat a tintába írni kezd. Lassan, tán lassabban, mint én akkoriban, de oly különös, elváltozott arccal. Azt hiszem, kisenana is a porban játszott még, amikor nagyapát utoljára írni látta. Meghökkenve, némán figyeltük. Sűrűn feltekintett a papírról, de nem látott az senkit, semmit. Még motyogott is hozzá, hol elkomorodott, hol meg gyönyörködve bámult maga elé, mint aki valami megnevezhetetlenül szépre gondol álmatagon, megsejtve már, hogy amit érez, rá nem férne a világ összes papírára sem. Sőt talán azt is, hogy az írás nem is arra való, hogy mindent elmondjunk, csak afféle ugródeszkája a megkötyagosodott, magányos képzeteknek.

Szépreményű

RIPCÓ IBOLYKA

Úrleánynak

Drága Kisasszony!

Nem akarnám ismeretlenségemmel elriasztani Kegyedet. Ezért hát először is bátorkodnám bemutatkozni: Slingár Antal nyugalmazott órásmester vagyok. De nincs már e világon földi halandó, ki engem e néven felismerne. Maradtam a Slingár Tóni, az a bolond(os) öreg a néhai Eperfa utcából (mai címén Hrista Boteva 9). Régés-rég nem javítom már a meghibásodott órákat. Elárulom Kegyednek, drága Kisasszony, hogy ebbéli munkálkodásomban nem a szakmai tudás hiánya által vagyok akadályoztatva. Szeged városában tanultam én ki egykoron ezt a nemes és közhiedelem szerint

felettébb hasznos, hogy úgy mondjam, nélkülözhetetlen mesterséget, néhai Eisinger Kristóf és Társánál.

Harminchat esztendeig saját órásműhelyem volt nekem, kedves Kisasszony. Harminchat esztendőn át az egyre sokasodó órák egyre sokasodó ideje! Drága, szerelmetes Kisasszonyom, hálát adok Istennek, hogy a Kegyed zsenge testelke nem érezheti ezen idők terhét. Higgye el nekem, harminchat esztendőöt csak azért említek, hogy Kiskegyednek is lehessen némienemű elképzelése ezen időkről. Mert minden órának megvan a maga ideje, s mind-mind megannyi más idő. Csak az ifjonti hiú reménység hitetheti el az emberrel, hogy egyeztetni lehet ezeket az időket. Dőreség, hamvas, gyöngyörű Kisasszonyom. Dőreség. A végén sorra visszaadogattam az órákat, elmagyaráztam, hogy hiába minden, kár bolygatni ezeket az érzékeny kis jószágokat. Mert hát én megpróbáltam, én akartam, erőltettem is, de nem ment. Nemcsak érzékeny, de makacs jószág is az óra. Végül belenyugodtam. Sőt, kezdetem igazából megérteni őket. Higgye el nekem, drága Kisasszony, némelyik inkább megpattant, mintsem hagyta volna, hogy egy másik idejéhez igazítsák. Hogy mérhetné és mutatná a maga idejét az egyik óra éppúgy, mint akárki másik? Hát maradtam én magam. Magamnak.

A minap, amidőn megláttam Kegyedet, ruhát teregetett az udvaron épp, gyöngyörű, meztelen karjai úgy lengedeztek, mint rügysző, zsenge fák ága-boga a borzongató tavaszi szélben. Ha tavaszi nap lehetnék az égen! Avagy csiklandó tavaszi szellő! Épp csak érintve, végigsimíthatnám hajladozó testét, gyöngyörű, meztelen karjait, s fürgé ujjait, e karcsú rügyekeket. Ha csak könnyű kis blúzán át is — körbeciróghatnám ringatózó, bugyogó dudorodását csintalan kis melléinek. S keresztülbucskázván fejemen bekukucsálhatnék kék szoknyácskája alál Remegő tavaszi szellő, megborzolhatnám illatos ölének harmatos bozontját . . .

Eltűntek a mutatóim, drága Kisasszony! Ketyegésem szívdobogás. Kegyedért dobogok, gyöngyörűséges Virág! Egyetlenegy Szálam.

- Nagyapa! A levél?
- ?
- Feladjam én?

— Nem rossz ötlet, te tücsökhuszár — villan rám huncutul —, csakhogy kinek?

— Apus!

— ?

— Estére eljönne a *Józi*.

Két napig takarítottunk. Kisnena lemosta az ablakokat félfás-tul, meg az ajtókat is. A padlót én is segítettem súrolni. A vit-rinből mindent kiszedegettünk. Megtörülgettük, visszaraktuk. Kis-nena háromszor is letörülte a port a bútorokról. A konyhában meg a tiszta edényeket is előszedte, elmosta, visszatette. Nagypa meg én voltunk a vízfordók. Amikor harmadszor mentünk a kútra, Fabó néni ránk szól:

— Tán lakodalom lesz maguknál?

— Lakodalom? — hökken meg egy pillanatra a nagypám. — Hát igaz is! Jól mondja maga, Juliskám. Most épp az lenne soron. Minden jobb háznál csurran-cseppen időnként egy-egy lakodalom.

— Nagypám! A vizeskannák is tudnak hancúrozni a spájzban?

— Nincs kizárva, te tücsökhuszár. Bár én úgy nézem, inkább Veronkánk fejiben hancúrozik most erősen valami. Jól mondja Ju-liska nénéd, ebből még lakodalom lesz.

Éjszaka álmodom, hogy megyünk kisnenával a fogorvoshoz. Kis-nena fél arca csúnyán feldagadva. Tapogatom, jaj de nagy bugy-gyos lett az arcom, és belül lüktet a fájás az összes fogamban. Em-lékszem, ott az álmom kellős közepén, hogy kisnena foga fáj, az ő arca van feldagadva, és nem értem, hogyhogy mégis az enyém. Jaj, ha felébredek és kiderül, hogy csak kitaláltam a kisnenát is! Meg arra is emlékszem, hogy kisnena szokott vezetni engem a fog-orvoshoz, mondani, ne féljél, Pirikém, most meg, bár én kicsi va-gyok, kisnena meg nagy, mégis én vezetem őt. Nem értem, mi tör-ténik, de azért vezetem kisnenát a fogorvoshoz, és mondom, ne féljél, ne féljél. Kisnenának megnőtt a szeme, hatalmas, forró bar-na gömb. Nincsenek szemhéjai. Ezen a forró barna gömbön fu-tunk, kapkodjuk meztelen talpainkat, mert süti, jaj, nagyon süti! Aztán a kisnena ül a fogorvosi széékben. Én mellette térdelek, és szorongatom a kezét. A szeme most újra visszakerült a helyére, de most is lüktet és süt. Forró levegő csap ki belőle. Ráhajlok a ke-zére, mert égeti az arcomat. Ne féljél! Zúg már a fúró, kisnena

kitátja száját, látom még, ahogy felsőajka megremege. Aztán ez a kitátott száj leszünk. Sötét van. Sötét üreg vagyunk, zúg a fúró, éles fájásokat fúr, fecskendez bele, belénk, ebbe a vaksötét, kitapintathatatlan, meg-megvonagló üregbe.

Akárha a kocsit porát sodorintotta volna magasba a szél, ahogy kikanyarodtunk a főutcára. Elöl kisnena meg a *Józi*, mögöttük *Slingár Tóni* meg én. Úgy tűnt nekem, órák hosszúig tartott az út, amíg a városházára beértünk. Kegyetlen erős szél fúj, kavarta, szívta, fújta a port, szemetet, leveleket, papírdarabokat, s minket is, előre-hátra, beszívott, majd dühösen kifúj, hogy röptünk vagy fél utcahossznyit is. Aztán amikor végre földet ért a lábunk, hirtelen megcsodorintott, odacsapott a falhoz, onnan fel a fákra. *Kutya egy idő!* Még jó, hogy a macskámat otthon hagytam. Hozni akartam Lulut is.

— Hozzad, gyerek, hozzad! Nagyobb lesz a család. Minden valamirevaló lakodalomban megnépesedik a család. Nem igaz, Veronkám?

De a *Józi* úgy ránézett nagyapára, mint aki *csak még egy pizszenés!* és menten kizavarja az órától.

— Hát, Slingár úr, már ne is haragudjon, én eddig sose hittem a szóbeszédnek, de most már látom, hogy maga tényleg nem egészen százas!

— Kemény asszony maga, Juliskám, csókolom a kezit. Mondja!

— Méghogy maga! De az a szegény Veronka, meg a kislány, az se az!

— Nohát!

— Nohát vagy nem nohát! Ki látott már olyan bolondokat, mint maguk. Megindulnak esküvőre abban az ítéletidőben. A kutyáját se verné ki az ember ilyen időben! De jó van. Legyen. De hogy a Józsink! Tudjuk, hogy szegénynek olyan hibás a lába, nem tehet róla. De én mondom magának, az bizony nem sántított egy szálát se, úgy ment az, mint egy törzsrőmester. Isten az atyám, nem vagyok babonás, ha nem a saját szememmel látom, el nem hiszem, de ha mondom, mint akinek a lábából egyszeribe elmúlt a hibáság. De maguk! Isten az atyám, ilyet még nem láttam. Az a szegény Veronka, az úgy sántított, akár a Klucsikék kutyája, amelyiket megrúgott a ló. De még őtet is megértem, azt hihette, szegénykém, hogy neki is úgy illik, ahogy az urának. De maga

meg a kislány! Az isten szerelmire, hát maguk ugyan miért sántikáltak, ezt magyarázza meg nekem, Slingár úr!

— De belelovalta magát, drága Juliskám, csókolom a kezit! Ki így, ki úgy, sántítunk mi mindannyian. Hát nem igaz? Csókolom a kezit! Mikor melyik van soron.

Csak este ne volna! Se ma, se holnap. Ha semmikor se, mint a játékban, hogy fél délelőtt tél, aztán nyár, egész évek is oda-vissza, oda-vissza, ha akarom alvóbabával, de lehet kukoricahajjal, gyufaszálakkal, akár az ujjammal is. Napközben sose érzem, de ahogy közeledik az este, szivárogni kezd a falakból a ház szaga. Újszaga van, friss mész- és festékszaga. Meg apaszaga. *Mindent lehet, csak akarni kell. Ha anyád meg én együtt maradunk, még ma is abban a koszfészekben éldöglődünk avval a vén bolonddal. Hát én megmutattam! Ez ház. Ezek ablakok, nem vaksi lukak. Ez nem zsibvásár, itt mindennek megvan a maga helye. Ülök az asztalnál. Érzem, hogy megintcsak elfelejtettem, eltévesztettem, összekevertem valamit. Mindjárt hallom majd, hogy fordul a kulcs a zárban.*

— Itthon vagy?

Istenem, biztos itthon vagyok. Apa úgyis tudja, hogy itthon vagyok, akkor is *tudná*, ha nem volnék.

— Igen — nyögöm ki végre.

— Nem hallom. Nem tudsz hangosabban beszélni? Megtanultad a leckét? Mutasd!

De kezdhetjük, azzal is, hogy mivel töltöttem el a napot, vagy: *mutasd csak a körmeidet!* Mindegy, mivel kezdjük, mert apa előbb-utóbb úgyis elvörösödik, alig kap levegőt, miközben: *Hát üsselek agyon?! Most mondd meg, mit csináljak veled?! Hát-hát-hát-hát megáll az ember esze! Ez pont olyan kibírbhatatlan, istenverte tahó, mint az anyja...* S ekkorra én lassan egyenesbe jövök. Úton van már anya is, ha akarom, hallom is a lépteit, jön fel a lépcsőn. Apa is hallja, minden este megkérdezi tőle, mielőtt még betoppanna, hogy *Mit csináljak, mit csi-nál-jak ezzel a gyerekekkel?! Anyu kulcsa is megfordul a zárban. Te istenverte ribanc, te! hogy az egész életemet tönkretetted, te, te, te! Ez a gyerek pont olyan, olyan, olyan, akárcsak te, te, te!* Anya ül és hallgatja. Színes felvétel. Odakintről csak színes felvételeket szoktak küldeni. Ül, kicsit csodálkozva, kicsit gyámoltalanul, mint akit váratlanul beraktak abba a túlélénk színű bútorokkal telitömött szobába. Ő

kicsi, alig látni, a szoba meg nagy, nem foglal el benne több helyet, mint az asztalon az a virágos kancsó, vagy amott az a díszpárna a rekamié sarkában. Hát igen, esténként összejön a család, apa elnézve fejem fölött még mindig mondja, *jól megmondogatja* a magáét anyának, aki messze egy városban (a nevét se kiejteni, se leírni nem tudom) valahol Svédországban, ahol egyszer berakták abba a túlszínes szobába, és lefényképezték, odakintről mindenki csak ilyen túlszínes, túlszűfolt, de nálunk most este van, együtt végre a család...

S amikor holtfáradtan ki-ki nyugovóra tér, mély, egészséges álomban az egész ház, mondhatnám, akár hangosan is, hogy jól van, tücsökhuszár, becsülettel végigsántikáltad ezt a napot is. Reggeltől estig mutatják: Hátrálj! Jobban! Még jobban! S akkor egyszerre rájössz, titkon ez már, ki tudja, mióta a lendületvétel. Hát most raj-ta! Fussál, fussál csakazértis, te, te kis tücsökhuszár!